

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

16 octobre 2019

PROPOSITION DE LOI

**visant à dépenaliser l'interruption
volontaire de grossesse**

(déposée par Mmes Sarah Schlitz et
Jessika Soors et consorts)

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

16 oktober 2019

WETSVOORSTEL

**teneinde vrijwillige zwangerschapsafbreking
niet langer strafbaar te stellen**

(ingediend door de dames Sarah Schlitz en
Jessika Soors c.s.)

RÉSUMÉ

Les auteurs de la présente proposition retirent l'IVG du Code pénal, qui le considère comme un délit repris dans le Titre "Des crimes et délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique" sauf s'il est pratiqué dans certaines conditions.

Le droit à l'avortement est considéré comme un droit à la santé et l'IVG est inscrite dans les actes concernés par la loi sur les droits des patients.

Enfin, les conditions relatives aux IVG sont modifiées afin de mieux rencontrer les situations réelles, les besoins dans le respect de la santé de la femme:

- allongement du délai maximum à 18 semaines;*
- le délai de réflexion est porté à 48 heures;*
- possibilité de prise en compte de la situation psycho-sociale de la femme au-delà du délai de 18 semaines.*

SAMENVATTING

De indieners van dit wetsvoorstel willen vrijwillige zwangerschapsafbreking uit het Strafwetboek halen. Titel VII van het Strafwetboek, met als opschrift "Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid" merkt zwangerschapsafbreking immers nog steeds aan als een wanbedrijf, tenzij in verband met die ingreep bepaalde voorwaarden in acht worden genomen.

Het recht op abortus wordt als een gezondheidsrecht beschouwd en vrijwillige zwangerschapsafbreking wordt opgenomen als een van de handelingen waarop de wet op de patiëntenrechten van toepassing is.

Tot slot worden voorwaarden inzake vrijwillige zwangerschapsafbreking gewijzigd. Het is daarbij de bedoeling beter in te spelen op de reële situaties en behoeften, waarbij de gezondheid van de vrouw in acht wordt genomen:

- de maximumtermijn wordt verlengd tot 18 weken;*
- de bedenktijd wordt op 48 uur gebracht;*
- er kan rekening worden gehouden met de psychosociale situatie van de vrouw, ook na de termijn van 18 weken.*

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	: socialistische partij anders
cdH	: centre démocrate Humaniste
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>		<i>Afkorting bij de numering van de publicaties:</i>	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurig papier)

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

1. Context

À l'heure actuelle, l'avortement est toujours sanctionné pénalement. En 2018, une réforme a prétendu dépenaliser l'avortement mais n'a fait que transférer les dispositions du Code pénal vers une législation spécifique qui maintient les sanctions pénales pour les femmes qui ne respectent pas les conditions fixées.

Or, l'avortement, est un droit revendiqué par les femmes depuis les années 70 du siècle dernier. Dans un XXIe siècle bien engagé, il est temps d'accorder la législation avec la réalité du terrain, comme le recommande d'ailleurs, l'OMS.

Pour ce faire, il est nécessaire de reconnaître le droit à l'avortement comme un devoir de santé publique à part entière. L'interruption volontaire de grossesse (IVG) ne peut plus être un délit, même partiellement. Elle doit être décriminalisée.

Par ailleurs, le Conseil de l'Europe reconnaît explicitement le droit à l'avortement, tout comme, par ailleurs, la Cour européenne des Droits de l'Homme.

Quant à l'ONU, elle accorde à chacun et chacune "le droit de jouir du meilleur état de santé en matière de sexualité et de reproduction" qui comprend celui de décider ou non de l'évolution d'une grossesse.

2. La situation actuelle en Belgique

Depuis avril 1990, l'IVG est autorisée sous certaines conditions.

Sauf cas particulier, elle est autorisée jusqu'à 12 semaines de grossesse. Cette IVG peut être pratiquée soit à l'hôpital, soit dans les centres extrahospitaliers disposant d'un service d'accueil et d'information. Le médecin reste libre de refuser ou d'accepter de pratiquer ce type d'intervention.

En Belgique, le taux d'avortement est de 9,2/1000. Il est à noter que ce chiffre évolue parallèlement au nombre des naissances et représente le taux le plus faible d'Europe. Concrètement, cela se traduit par plus ou moins 20 000 IVG par an pour le pays; chiffre relativement stable depuis 2009.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Context

Thans wordt zwangerschapsafbreking nog altijd strafrechtelijk bestraft. In 2018 zou een hervorming abortus uit het strafrecht halen; de ter zake in het Strafwetboek vervatte bepalingen werden echter louter overgeheveld naar een specifieke wetgeving, die de strafrechtelijke sancties handhaaft voor de vrouwen die de vastgelegde voorwaarden niet in acht nemen.

Vrouwen eisen echter al sinds de jaren 70 van de vorige eeuw het recht op abortus op. In een intussen al gevorderde 21^e eeuw is het hoog tijd de wetgeving af te stemmen op de werkelijkheid, zoals overigens ook de WGO aanbeveelt.

Daartoe moet het recht op abortus worden erkend als een volwaardige openbare-gezondheidsopdracht. Vrijwillige zwangerschapsafbreking mag niet langer een wanbedrijf zijn, zelfs niet gedeeltelijk. Zij moet uit het strafrecht worden gehaald.

Zowel de Raad van Europa als het Europees Hof voor de Rechten van de Mensen erkennen het recht op abortus overigens expliciet.

De VN van haar kant verleent eenieder, man en vrouw, het recht "*to attain the highest standard of sexual and reproductive health*"; de beslissing een zwangerschap al dan niet voort te zetten, valt daar ook onder.

2. Huidige toestand in België

Sinds april 1990 is vrijwillige zwangerschapsafbreking toegestaan onder bepaalde voorwaarden.

Behoudens bijzondere gevallen is zij toegestaan tot en met de twaalfde week van de zwangerschap. De vrijwillige zwangerschapsafbreking kan worden uitgevoerd in een ziekenhuis of in een centrum buiten het ziekenhuis dat over een opvang- en voorlichtingsdienst beschikt. Het staat de arts vrij een dergelijke ingreep te weigeren of te aanvaarden.

In België bedraagt de abortusratio 9,2/1000. Er zij op gewezen dat dit cijfer parallel loopt met het aantal geboorten en het laagste in Europa is. Concreet komt die verhouding neer op ongeveer 20 000 zwangerschapsafbrekingen per jaar in het hele land; sinds 2009 is dat cijfer stabiel.

Parallèlement à cela, traverser la frontière hollandaise pour y pratiquer une IVG est courant. En effet, aux Pays-Bas, la loi autorise de pratiquer une IVG jusqu'à 22 semaines.

En 2016, 527 femmes belges étaient concernées, 427 en 2017. Il est temps de mettre un terme à cette hypocrisie.

3. Objet de la présente proposition de loi

3.1. Principes

Régulièrement, l'autorisation de pratiquer l'IVG sous certaines conditions est réinterrogée. Le droit à l'IVG est devenu un symbole de la politique en matière d'égalité entre les femmes et les hommes. Chaque tentative de révision à la baisse de ce droit constitue une atteinte aux droits des femmes. Il est donc important d'envoyer un signal fort dans ce domaine.

De plus, la présente proposition de loi vise à modifier certaines des conditions légales pour la pratique de l'IVG visées à la loi du 15 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse, abrogeant les articles 350 et 351 du Code pénal et modifiant les articles 352 et 383 du même Code et modifiant diverses dispositions législatives.

La présente proposition de loi reprend en grande partie le texte de la proposition de loi relative à l'interruption volontaire de grossesse (DOC 54 2271/001) déposée lors de la législature 54, la réforme de 2018 n'ayant pas modifié les principes qui sous-tendent l'encadrement de l'IVG dans notre droit.

a. Délai maximal

Le délai maximal de 12 semaines après la conception pour pratiquer une IVG est considéré comme trop court. Ce délai de 12 semaines est principalement un obstacle pour les femmes les plus fragilisées, qui ne disposent pas immédiatement de toute l'information quant aux différentes possibilités qui s'offrent à elles. La présente proposition de loi porte ce délai à 18 semaines (ou 16 semaines de conception).

b. Au-delà du délai maximal

Au-delà du délai prévu, la grossesse ne peut actuellement être interrompue que lorsque la poursuite de la

Tegelijk trekken heel wat vrouwen naar Nederland om er een vrijwillige zwangerschapsafbreking te laten uitvoeren. In dat land staat de wet immers toe dat tot de 22e week zwangerschap een vrijwillige zwangerschapsafbreking mag worden uitgevoerd.

In 2016 gebeurde bij 527 Belgische vrouwen een dergelijke ingreep, in 2017 bij 427. Aan die hypocrisie moet nu een halt worden toegeroepen.

3. Strekking van dit wetsvoorstel

3.1. Principes

Van tijd tot tijd wordt de wettelijke mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden over te gaan tot vrijwillige zwangerschapsafbreking, ter discussie gesteld. Het recht op vrijwillige zwangerschapsafbreking is een symbool geworden van het beleid inzake gelijkheid tussen vrouwen en mannen. Elke poging dat recht te kortwieken, is een aantasting van de rechten van de vrouw. Er moet op dit punt dus een krachtig signaal worden gegeven.

Voorts strekt dit wetsvoorstel ertoe wijzigingen aan te brengen in sommige van de wettelijke voorwaarden inzake vrijwillige zwangerschapsafbreking als bedoeld in de wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen.

Dit wetsvoorstel neemt grotendeels de tekst over van het tijdens de 54^e zittingsperiode ingediende wetsvoorstel betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking (DOC 54 2271/001). De hervorming van 2018 heeft immers geen wijzigingen aangebracht inzake de beginselen die ten grondslag liggen aan het raamwerk dat ons recht aanreikt om vrijwillige zwangerschapsafbreking te mogen uitvoeren.

a. Maximumtermijn

De maximumtermijn van twaalf weken na de verweking waarbinnen de zwangerschap vrijwillig kan worden afgebroken, wordt te kort bevonden. Die termijn van 12 weken is vooral een belemmering voor de meest kwetsbare vrouwen, die niet meteen over alle nodige informatie beschikken aangaande de verschillende mogelijkheden. Dit wetsvoorstel beoogt die termijn op te trekken tot 18 weken (of 16 weken PML).

b. Na afloop van de maximumtermijn

Na afloop van die termijn mag de zwangerschap, zoals ook nu het geval is, slechts worden afgebroken

grossesse met gravement en péril la santé de la femme ou lorsqu'il est certain que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic. Dans ces cas, le médecin sollicité s'assurera le concours d'un second médecin, dont l'avis sera joint au dossier.

Par rapport aux dispositions actuelles, la proposition de loi ajoute la prise en compte de la situation psychosociale de la femme.

c. Le délai de réflexion

Le délai de réflexion de 6 jours est considéré comme trop long et ne correspond pas à un besoin des demanderesse. Il pose, par ailleurs, un problème dans pas mal de situations. Plusieurs arguments sont avancés par les professionnels du secteur pour réduire ce délai:

1) beaucoup de femmes doivent déjà attendre plusieurs jours avant d'obtenir un premier rendez-vous;

2) il est très infantilisant vis-à-vis des femmes concernées de considérer qu'une femme qui entreprend des démarches en vue d'une IVG n'y ait pas réfléchi avant;

3) il limite les possibilités de recourir à un avortement médicamenteux via une pilule abortive (qui ne peut se prendre que jusqu'à la 7e semaine);

4) il serait regrettable qu'une femme introduise sa demande juste dans le délai maximal imposé, mais que ce délai soit dépassé à cause de ces six jours de délai de réflexion.

La présente proposition de loi réduit le délai entre le 1er entretien et l'IVG à 48h.

Enfin, lors de l'entretien la patiente doit être informée sur tous les aspects de l'intervention, y compris ses alternatives. L'encadrement psycho-social autour de l'IVG demeure un aspect important de la prise en charge de la patiente. C'est pourquoi elle doit pouvoir poser toutes les questions qui lui paraissent importantes et bénéficier de toutes les informations sur tous les aspects de l'intervention, des alternatives et de la contraception.

Par conséquent, la présente proposition de loi établit un lien direct avec la loi sur le droit des patients du 22 août

wanneer de voortzetting ervan de gezondheid van de vrouw ernstig in gevaar brengt of wanneer vaststaat dat het toekomstige kind zal worden geboren met een bijzonder ernstige en op het ogenblik van de diagnose als ongeneeslijk erkende aandoening. In die gevallen zal de behandelende arts zich laten bijstaan door een tweede arts, wiens advies aan het dossier zal worden toegevoegd.

Ten opzichte van de bestaande bepalingen wordt met het wetsvoorstel ook rekening gehouden met de psychosociale situatie van de vrouw.

c. Bedenktermijn

De bedenktijd van 6 dagen wordt te lang bevonden en stemt niet overeen met de noden van de betrokken vrouwen. Voorts rijzen er in heel wat situaties problemen mee. De professionals uit de sector dragen diverse argumenten aan om die termijn in te korten.

1) veel vrouwen moeten al dagen wachten op een eerste afspraak;

2) ten aanzien van de betrokken vrouwen is het heel neerbuigend er vanuit te gaan dat een vrouw die stappen onderneemt om een vrijwillige zwangerschapsafbreking te laten uitvoeren, daar niet vooraf over heeft nagedacht;

3) het beperkt de mogelijkheden om met een abortuspil over te gaan tot zwangerschapsafbreking door toediening van een abortivum (dat maar tot de zevende week zwangerschap mag worden ingenomen);

4) het zou jammer zijn, mocht een vrouw haar verzoek net binnen de maximumtermijn indienen, maar dat die termijn vervolgens zou worden overschreden als gevolg van die bedenktijd van zes dagen.

Dit wetsvoorstel beoogt de termijn tussen het eerste gesprek en de zwangerschapsafbreking in te korten tot 48 u.

Ten slotte moet de zwangere vrouw tijdens het gesprek worden ingelicht over alle aspecten van de ingreep, ook over mogelijke alternatieven. De psychosociale begeleiding bij vrijwillige zwangerschapsafbreking blijft een belangrijk aspect van de opvang van de zwangere vrouw. Zij moet derhalve alle vragen kunnen stellen die ze belangrijk acht, alsook volledige informatie krijgen over alle aspecten van de ingreep, over de alternatieven en over contraceptie.

Dit wetsvoorstel verwijst bijgevolg rechtstreeks naar de wet betreffende de rechten van de patiënt van 22 augustus

2002, qui fixe de manière détaillée les droits du patient en matière d'information.

Dans le cas où la personne concernée est mineure, il importe que les intervenants respectent les demandes dans la plus grande discrétion. La demande signée des parents ne peut, dès lors, être exigée et l'intervention financière doit être réduite au ticket modérateur.

3.2. Au Luxembourg et en France

En France et au Luxembourg, le droit de décider de l'évolution d'une grossesse a été confirmé par le transfert des dispositions légales concernées du Code pénal vers la législation santé. À notre tour de respecter nos citoyennes dans leur capacité à s'autodéterminer.

Il est donc temps que, chez nous aussi, l'IVG quitte son statut de délit excusé pour devenir un véritable droit, un choix qui relève du domaine de la santé et, en tant que tel, protégé dans le cadre de la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient.

a. Le cas du Luxembourg

L'exemple du Luxembourg est très intéressant car, au moment de son adoption, leur Code pénal était quasi identique au nôtre et une loi de 1978 introduisait des conditions de dépenalisation semblables aux nôtres dans leur Code pénal.

En 2012, le législateur a décidé de retirer les articles relatifs à l'interruption volontaire de grossesse du Code pénal pour les transférer dans les dispositifs relatifs à la santé. L'IVG est désormais un acte médical régi par le Code de la santé publique.

Outre cette sortie du Code pénal, d'autres modifications importantes ont été intégrées:

— la suppression de la peine de prison pour la femme qui choisit de se faire avorter même en dehors du cadre légal. Il reste, toutefois dans ce cas, une peine d'amende;

— la suppression de la confirmation écrite sauf pour les mineures non émancipées;

— la seconde consultation devient un droit facultatif;

2002, die de rechten van de patiënt op het stuk van voorlichting gedetailleerd vastlegt.

Wanneer de betrokkene minderjarig is, dienen de zorgverleners de verzoeken tot vrijwillige zwangerschapsafbreking met de grootste discretie te behandelen. Het schriftelijk verzoek van de ouders kan dan niet worden gevraagd en de financiële tegemoetkoming moet worden beperkt tot het remgeld.

3.2. Luxemburg en Frankrijk

In Frankrijk en in Luxemburg werd het recht om te beslissen over het verloop van een zwangerschap bevestigd, met name door de betreffende wettelijke bepalingen uit de *Code pénal* over te hevelen naar de gezondheidswetgeving. Ook België moet het zelfbeschikingsrecht van de vrouwen eerbiedigen.

Het is dus hoog tijd dat vrijwillige zwangerschapsafbreking ook bij ons niet langer wordt gezien als een verschoonbaar wanbedrijf. Die ingreep moet een volwaardig recht worden, een keuze die tot het domein van de gezondheid behoort en als dusdanig wordt beschermd krachtens de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt.

a. De regeling in Luxemburg

Het voorbeeld van Luxemburg is zeer interessant, want toen de Code pénal in dat land werd aangenomen, was die vrijwel identiek aan de onze en bij een wet van 1978 werden in de Luxemburgse Code pénal voorwaarden inzake depenalisatie ingevoegd die vergelijkbaar zijn met de onze.

In 2012 heeft de wetgever beslist de artikelen met betrekking tot de vrijwillige zwangerschapsafbreking te verwijderen uit de Code pénal en ze op te nemen in de bepalingen betreffende gezondheid. Vrijwillige zwangerschapsafbreking is voortaan een medische handeling die geregeld wordt door de Code de la santé publique.

Naast die verwijdering uit de Code pénal werden nog andere ingrijpende wijzigingen doorgevoerd, te weten:

— de afschaffing van de gevangenisstraf voor vrouwen die kiezen voor abortus, ook buiten het wettelijk kader. Wel blijft in dit verband een geldboete als straf van toepassing;

— de afschaffing van de schriftelijke bevestiging, behalve voor niet-ontvoogde minderjarigen;

— de tweede raadpleging wordt een facultatief recht;

— la suppression de la notion de détresse: le Conseil d'État luxembourgeois a rappelé à ce propos que toute femme qui se voit confrontée à une grossesse non désirée se trouve dans une situation de détresse et qu'il s'agit là d'une perception intrinsèque de la femme ne pouvant pas être soumise à une interprétation par autrui.

b. Le cas de la France

En France, la loi du 4 août 2014 a transféré les conditions légales de l'IVG dans le Code de la santé publique sous l'intitulé "santé sexuelle et reproductive, droits de la femme et protection de la santé de l'enfant".

La même loi a supprimé la notion d'état de détresse et stipule que seule la femme enceinte peut prendre la décision sur le devenir de sa grossesse.

La même loi étend aussi le délit d'entrave à l'IVG à toute action visant à bloquer l'accès à l'information sur l'IVG.

En 2016, le gouvernement français a une nouvelle fois assoupli la législation sur l'IVG, notamment en autorisant les sages-femmes à pratiquer une IVG médicamenteuse et en généralisant le tiers-payant.

Sachant que certains États, y compris au sein de l'UE, ont par contre réduit les droits à l'IVG, il importe que la Belgique entame la même évolution au bénéfice du droit des femmes, au bénéfice de leur santé et de leur bien-être.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Art. 2

La dernière réforme a transféré une partie des dispositions relatives à l'IVG dans une loi autonome. Il s'agit de la loi du 15 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse, abrogeant les articles 350 et 351 du Code pénal et modifiant les articles 352 et 383 du même Code et modifiant diverses dispositions législatives.

— de afschaffing van het begrip noodsituatie: de Luxemburgse Conseil d'État heeft in dit verband aangegeven dat iedere vrouw die geconfronteerd wordt met een ongewenste zwangerschap zich in een noodsituatie bevindt en dat het een intrinsieke perceptie van de vrouw betreft die niet aan een interpretatie door iemand anders kan worden overgelaten.

b. De regeling in Frankrijk

In Frankrijk werden bij de wet van 4 augustus 2014 de wettelijke voorwaarden in verband met vrijwillige zwangerschapsafbreking verplaatst naar de Code de la santé publique onder het opschrift Santé sexuelle et reproductive, droits de la femme et protection de la santé de l'enfant.

Diezelfde wet schrapt ook het begrip "noodsituatie" en bepaalt dat alleen de zwangere vrouw over het verdere verloop van haar zwangerschap kan beslissen.

Voorts breidt de wet het wanbedrijf van belemmering van vrijwillige zwangerschapsafbreking uit tot iedere handeling die erop gericht is de toegang tot informatie over vrijwillige zwangerschapsafbreking te blokkeren.

In 2016 heeft de Franse regering de abortuswetgeving nogmaals versoepeld, onder meer door de vroedvrouwen toe te staan vrijwillige zwangerschapsafbreking met behulp van medicijnen toe te passen en door de derdebetalersregeling te veralgemenen.

Rekening houdend met het feit dat sommige landen, ook EU-lidstaten, de rechten op het gebied van vrijwillige zwangerschapsafbreking daarentegen hebben terugschroefd, is het belangrijk dat België ten behoeve van de vrouwenrechten dezelfde weg opgaat als Frankrijk, zodat en de gezondheid en het welzijn van de vrouw erop vooruitgaan."

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Art. 2

Bij de jongste hervorming van de wet werd een deel van de bepalingen in verband met vrijwillige zwangerschapsafbreking overgeheveld naar een autonome wet, te weten de wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen.

C'est donc maintenant l'article 2 de cette loi (qui reprend en fait l'ancien article 350 du Code pénal) qui détermine le cadre dans lequel l'interruption volontaire de grossesse est autorisée. Il est ici modifié sur plusieurs points. Par souci de lisibilité, il est remplacé intégralement; les modifications apportées sont les suivantes:

— dans les points 1° et 5°, le délai actuel de 12 semaines de conception est porté à 18 semaines d'aménorrhée;

— au point 2°, l'obligation d'informer la femme sur les possibilités de placement ou d'adoption est supprimée en raison de son caractère paternaliste et culpabilisant, de même que le caractère souverain de l'avis du médecin; il en va de même de l'obligation d'informer la femme sur les conséquences médicales de l'IVG car elle est redondante par rapport aux obligations d'information de tout médecin en vertu de la loi relative aux droits du patient;

— au point 3°, le délai de réflexion de 6 jours est réduit à 48h;

— au point 5° au-delà du délai de 18 semaines, la grossesse peut dorénavant être interrompue également lorsque la situation psychosociale de la femme constitue un empêchement sérieux à la poursuite de la grossesse;

— au point 6°, les obligations d'information de la part du médecin sont précisées en faisant expressément référence à l'article 8 de la loi relative aux droits du patient; par ailleurs, l'assistance psychosociale de la femme est expressément prévue;

— aux points 7° et 8°, les modalités d'exercice de la clause de conscience sont précisées.

Art. 3

Les sanctions pénales pour les femmes qui avorteraient en dehors du cadre légal sont supprimées.

Art. 4

Cet article intègre, dans la loi sur les droits des patients, une référence directe à l'IVG dans les actes couverts par cette loi. Cela permet d'avoir la garantie juridique que l'ensemble des obligations d'information

Voortaan legt artikel 2 van die wet (in feite het vroegere artikel 350 van het Strafwetboek) het raamwerk vast waarbinnen vrijwillige zwangerschapsafbreking is toegestaan. Dit wetsvoorstel wijzigt dat artikel 2 op meerdere punten. Met het oog op de bevattelijkheid wordt dat artikel 2 geheel vervangen, met de volgende wijzigingen:

— in de punten 1° en 5°, wordt de bestaande termijn van 12 weken na de verwekking verhoogd tot 18 weken zwangerschap;

— in het punt 2°, wordt de verplichting de vrouw in te lichten over de mogelijkheid tot plaatsing of adoptie opgeheven omdat zulks betuttelend en culpabiliserend is, en omdat het advies van de arts soeverein is; hetzelfde geldt voor de verplichting de vrouw in kennis te stellen van de medische gevolgen van de vrijwillige zwangerschapsafbreking, aangezien die verplichting volledig samenvalt met de informatieverplichtingen die elke arts in acht moet nemen krachtens de wet betreffende de rechten van de patiënt;

— in het punt 3°, wordt de bedenktijd ingekort van 6 dagen naar 48 uur;

— in het punt 5° kan, na de termijn van 18 weken, de zwangerschap voortaan eveneens worden afgebroken indien de psychosociale toestand van de vrouw de voortzetting van de zwangerschap ernstig belemmert;

— in het punt 6°, wordt verduidelijking gegeven omtrent de informatieverplichtingen die de arts in acht moet nemen; daarbij wordt uitdrukkelijk verwezen naar artikel 8 van de wet betreffende de rechten van de patiënt; tot slot wordt er expliciet in voorzien dat de vrouw psychosociale bijstand kan krijgen;

— in de punten 7° en 8°, wordt de nadere tenuitvoerlegging van de gewetensclausule verduidelijkt.

Art. 3

De strafrechtelijke sancties jegens vrouwen die hun zwangerschap zouden afbreken buiten het wettelijk raamwerk, worden opgeheven.

Art. 4

Dit artikel strekt ertoe in de wet betreffende de rechten van de patiënt een rechtstreekse verwijzing naar vrijwillige zwangerschapsafbreking in te voegen wat de door deze wet gedekte handelingen betreft. Aldus wordt

et d'accompagnement, qualité, choix, etc. contenues dans loi du patient s'appliqueront aux pratiques de l'IVG.

Art. 5

La dernière réforme a transféré la plupart des dispositions relatives à l'IVG dans la loi autonome du 15 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse, abrogeant les articles 350 et 351 du Code pénal et modifiant les articles 352 et 383 du même Code et modifiant diverses dispositions législatives. Le chapitre relatif à l'avortement dans le Code pénal n'a donc plus lieu d'être et est totalement abrogé. Ainsi, l'avortement volontaire pratiqué dans le cadre des conditions légales est véritablement sorti du Code pénal.

Art. 6 à 9

Dans le Titre VII du Code pénal "Des crimes et des délits contre les personnes", Chapitre 1er, une section 1^{re bis} est insérée afin de reprendre les peines prévues par les anciens articles 348, 349 et 352 du Code pénal qui sanctionnent l'avortement non consenti. Un avortement pratiqué sur une femme qui n'y a pas consenti reste un délit pénal mais a davantage sa place dans ce titre-ci du Code pénal.

Sarah SCHLITZ (Ecolo-Groen)
 Jessika SOORS (Ecolo-Groen)
 Séverine de LAVELEYE (Ecolo-Groen)
 Evita WILLAERT (Ecolo-Groen)
 Cécile THIBAUT (Ecolo-Groen)
 Barbara CREEMERS (Ecolo-Groen)
 Marie-Colline LEROY (Ecolo-Groen)
 Kim BUYST (Ecolo-Groen)
 Julie CHANSON (Ecolo-Groen)
 Laurence HENNUY (Ecolo-Groen)

juridisch gewaarborgd dat alle in voormelde wet vervatte verplichtingen inzake informatieverstrekking, begeleiding, kwaliteit, keuzes enzovoort, van toepassing zullen zijn voor de praktijk van vrijwillige zwangerschapsafbreking.

Art. 5

Bij de jongste hervorming werden de meeste bepalingen in verband met vrijwillige zwangerschapsafbreking overgeheveld naar de autonome wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen. Aangezien het hoofdstuk over abortus in het Strafwetboek dus geen bestaansreden meer heeft, wordt het volledig opgeheven. Aldus wordt de met inachtneming van de wettelijke voorwaarden uitgevoerde vrijwillige zwangerschapsafbreking volledig uit het Strafwetboek gehaald.

Art. 6 tot 9

In Titel VIII "Misdaden en wanbedrijven tegen personen", hoofdstuk I, van het Strafwetboek wordt een afdeling 1bis ingevoegd, met daarin de straffen die zijn vervat in de thans vigerende artikelen 348, 349 en 352 van het Strafwetboek; het is de bedoeling zwangerschapsafbreking waarmee niet is ingestemd, strafbaar te stellen. Een zwangerschapsafbreking die wordt uitgevoerd bij een vrouw die daar niet mee heeft ingestemd, blijft een wanbedrijf; wel is het beter dat wanbedrijf onder titel VIII van het Strafwetboek te behandelen.

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2

Modification de la loi du 15 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse, abrogeant les articles 350 et 351 du Code pénal et modifiant les articles 352 et 383 du même Code et modifiant diverses dispositions législatives

Art. 2

L'article 2 de la loi du 15 octobre 2018 relative à l'interruption volontaire de grossesse, abrogeant les articles 350 et 351 du Code pénal et modifiant les articles 352 et 383 du même Code et modifiant diverses dispositions législatives est remplacé par ce qui suit:

“Art. 2 La femme enceinte peut demander à un médecin d'interrompre sa grossesse dans les conditions suivantes:

1° L'interruption de grossesse doit:

a) sans préjudice des 3° et 5°, intervenir avant la fin de la dix-huitième semaine;

b) être pratiquée, dans de bonnes conditions médicales, par un médecin, dans un établissement de soins où existe un service d'information qui accueille la femme enceinte et lui donne des informations circonstanciées.

2° Le médecin sollicité par une femme en vue d'interrompre sa grossesse doit s'assurer de la détermination de la femme à faire pratiquer une interruption de grossesse.

3° Le médecin ne peut, au plus tôt, pratiquer l'interruption de grossesse que quarante-huit heures après la première consultation prévue, sauf s'il existe une raison médicale urgente pour la femme d'avancer l'interruption de grossesse. Si la première consultation a lieu moins de quarante-huit heures avant l'échéance du délai visé au 1°, a), ce délai est prolongé au prorata du

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2

Wijziging van de wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen

Art. 2

Artikel 2 van de wet van 15 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen wordt vervangen door wat volgt:

“Art. 2. De zwangere vrouw mag een arts verzoeken haar zwangerschap af te breken onder de volgende voorwaarden.

1° De zwangerschapsafbreking moet:

a) onverminderd de bepalingen onder 3° en 5°, plaatsvinden vóór het einde van de achttiende week na de bevruchting;

b) onder medisch verantwoorde omstandigheden door een arts worden verricht in een instelling voor gezondheidszorg waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden die de zwangere vrouw opvangt en haar omstandig inlicht.

2° De arts tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken, moet zich vergewissen van de vaste wil van de vrouw om haar zwangerschap te laten afbreken.

3° De arts mag de zwangerschapsafbreking niet eerder verrichten dan 48 uur na de eerste raadpleging, behalve indien er voor de vrouw een dringende medische reden bestaat om de zwangerschapsafbreking te bespoedigen. Indien de eerste raadpleging plaatsvindt minder dan 48 uur vóór het einde van de termijn bedoeld in de bepaling onder 1°, a), wordt die termijn verlengd

nombre de jours non écoulés du délai de quarante-huit heures. Toutefois, lorsque le dernier jour de cette prolongation est un samedi, un dimanche ou un jour férié légal, l'interruption de grossesse peut être pratiquée le jour ouvrable suivant.

4° L'intervention ne peut avoir lieu qu'après que l'intéressée a exprimé par écrit, le jour de l'intervention, sa détermination à y faire procéder. Cette déclaration est versée au dossier médical.

5° Au-delà du délai de dix-huit semaines, prolongé le cas échéant conformément au 3°, la grossesse peut, sous les conditions prévues aux 1°, b), et 2° à 4°, être interrompue volontairement seulement si la poursuite de la grossesse met gravement en péril la santé de la femme, lorsque sa situation psychosociale constitue un obstacle sérieux à la poursuite de la grossesse ou lorsqu'il est certain que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic. Dans ce cas, le médecin sollicité s'assure le concours d'un deuxième médecin, dont l'avis est joint au dossier.

6° Le médecin ou toute autre personne qualifiée de l'établissement de soins où l'intervention est pratiquée, doit:

a) communiquer à l'intéressée toutes les informations utiles à la grossesse, l'interruption de grossesse, les alternatives possibles et la contraception, conformément à l'article 8, § 2, de la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient

b) dispenser une assistance psychosociale à la patiente, tant avant qu'après l'interruption de grossesse ou renvoyer la patiente vers d'autres services auxquels elle peut avoir recours.

7° Aucun médecin, aucun infirmier ou infirmière, aucun auxiliaire médical n'est tenu de concourir à une interruption de grossesse. Le médecin qui refuse l'interruption de grossesse doit:

a) dès le premier contact communiquer à l'intéressée le nom du médecin qui, au sein du même établissement ou service, ou, le cas échéant, en dehors de celui-ci est prêt à accéder à sa demande d'interruption de grossesse;

prorata het aantal niet verstreken dagen van de termijn van 48 uur. Indien de laatste dag van die verlenging evenwel op een zaterdag, een zondag of een wettelijke feestdag valt, kan de zwangerschapsafbreking op de eerstvolgende werkdag worden verricht.

4° De ingreep mag pas worden uitgevoerd nadat de vrouw de dag van de ingreep schriftelijk te kennen heeft gegeven dat ze vastbesloten is de ingreep te ondergaan. Die verklaring moet bij het medisch dossier worden gevoegd.

5° Na de voormelde termijn van achttien weken, desgevallend verlengd overeenkomstig 3°, kan onder de voorwaarden als bepaald onder 1°, b), en 2° tot 4°, de zwangerschap vrijwillig worden afgebroken maar alleen indien de voortzetting van de zwangerschap een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid van de vrouw, indien de psychosociale toestand van de vrouw een ernstige belemmering vormt voor de voortzetting van de zwangerschap of indien vaststaat dat het kind dat geboren zal worden, zal lijden aan een heel zware aandoening die als ongeneeslijk wordt erkend op het ogenblik van de diagnose. In dat geval moet de arts tot wie de vrouw zich heeft gewend, de medewerking vragen van een tweede arts, wiens advies bij het dossier moet worden gevoegd.

6° De arts of enige andere bevoegde persoon van de instelling voor gezondheidszorg waar de ingreep wordt verricht, moet:

a) de vrouw alle nodige informatie verstrekken met betrekking tot de zwangerschap, de zwangerschapsafbreking, de mogelijke alternatieven en contraceptiva, overeenkomstig artikel 8, § 2, van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt;

b) de vrouw psychosociale bijstand verstrekken, zowel vóór als na de vrijwillige zwangerschapsafbreking, of haar doorverwijzen naar andere diensten waar zij een beroep op kan doen.

7° Geen arts, geen verpleegkundige, geen lid van het paramedisch personeel kan worden gedwongen medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking. De arts die weigert de zwangerschapsafbreking uit te voeren, moet:

a) al bij het eerste contact de vrouw in kennis stellen van de naam van de arts binnen dezelfde instelling of dienst dan wel, in voorkomend geval, van een arts buiten de instelling die bereid is op haar verzoek om zwangerschapsafbreking in te gaan;

b) moyennant l'accord préalable de l'intéressée, transmettre son dossier au médecin identifié conformément au point a) ou qu'elle aura choisi de sa propre initiative;

c) s'assurer que le transfert de l'intéressée vers cet autre médecin se déroule dans les meilleures conditions.

8° Aucun médecin ne peut être empêché de pratiquer une interruption de grossesse en vertu d'une convention. Le cas échéant, une telle clause d'interdiction est réputée non-écrite.”

Art. 3

L'article 3, alinéa 3, de la même loi, est abrogé.

CHAPITRE 3

Modification de la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient

Art. 4

Dans la loi du 22 août 2002 relative aux droits du patient, l'article 2, 2°, est complété par les mots suivants: "ou de pratiquer une interruption volontaire de grossesse,".

CHAPITRE 4

Modifications du Code pénal

Art. 5

Au Titre VII du Code pénal, intitulé "Des crimes et des délits contre l'ordre des familles et contre la moralité publique", le chapitre premier "De l'avortement", comprenant les articles 348, 349, et 352 est abrogé.

Art. 6

Dans le titre VIII "Des crimes et des délits contre les personnes", chapitre premier, du même Code, il est inséré une section *l^obis* intitulée: "De l'avortement non consenti":

b) mits de vrouw daartoe vooraf toestemming heeft gegeven, haar dossier overzenden aan de overeenkomstig punt a) bepaalde arts, dan wel aan de arts die zij uit eigen beweging heeft gekozen;

c) zich ervan vergewissen dat de overdracht van de vrouw naar die andere arts in de beste omstandigheden verloopt.

8° Geen enkele arts mag op grond van een overeenkomst worden belet een zwangerschapsafbreking uit te voeren. In voorkomend geval wordt een dergelijke verbodsclausule als niet-geschreven beschouwd.”

Art. 3

Artikel 3, derde lid, van dezelfde wet wordt opgeheven.

HOOFDSTUK 3

Wijziging van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt

Art. 4

In de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt wordt artikel 2, 2°, aangevuld met de woorden: "of om een vrijwillige zwangerschapsafbreking uit te voeren".

HOOFDSTUK 4

Wijzigingen van het Strafwetboek

Art. 5

In Titel VII van het Strafwetboek, met als opschrift "Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid", wordt hoofdstuk I, "Vruchtafdrijving", dat de artikelen 348, 349 en 352 bevat, opgeheven.

Art. 6

In Titel VIII van hetzelfde Wetboek, met als opschrift "Misdaden en wanbedrijven tegen personen", hoofdstuk I, wordt een afdeling *l^obis* ingevoegd, met als opschrift "Vruchtafdrijving zonder toestemming".

Art. 7

Dans la section *lebis* précitée, il est inséré un article 397/1, rédigé comme suit:

“Art. 397/1. Celui qui, médecin ou non, par un moyen quelconque, aura à dessein fait avorter une femme qui n’y a pas consenti, sera puni de la réclusion de cinq ans à dix ans. Si les moyens employés ont manqué leur effet, l’article 52 sera appliqué.”

Art. 8

Dans la section *lebis* précitée, il est inséré un article 397/2, rédigé comme suit:

“Art. 397/2. Lorsque l’avortement a été causé par des violences exercées volontairement, mais sans intention de le produire, le coupable sera puni d’un emprisonnement de trois mois à deux ans et d’une amende de vingt-six euros à trois cents euros.

Si les violences ont été commises avec préméditation ou avec connaissance de l’état de la femme, l’emprisonnement sera de six mois à trois ans, et l’amende de cinquante euros à cinq cents euros.”

Art. 9

Dans la section *l^olebis* précitée, il est inséré un article 397/3, rédigé comme suit:

“Art. 397/3. Lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter une femme qui n’y a pas consenti auront causé la mort, celui qui les aura administrés ou

Art. 7

In de voornoemde afdeling *lebis* wordt een artikel 397/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 397/1. Hij die, al dan niet arts, door enig middel opzettelijk vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daar niet in heeft toegestemd, wordt gestraft met opsluiting van vijf jaar tot tien jaar. Indien de gebruikte middelen hun uitwerking hebben gemist, vindt artikel 52 toepassing.”

Art. 8

In de voornoemde afdeling *lebis* wordt een artikel 397/2 ingevoegd, luidende:

“Art. 397/2. Wanneer de vruchtafdrijving wordt veroorzaakt door geweld, opzettelijk gepleegd, maar zonder het oogmerk om afdrijving te verwekken, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met geldboete van zesentwintig euro tot driehonderd euro.

Wordt het geweld gepleegd met voorbedachten rade of met kennis van de toestand van de vrouw, dan is de gevangenisstraf zes maanden tot drie jaar en de geldboete vijftig euro tot vijfhonderd euro.”

Art. 9

In de voornoemde afdeling *lebis* wordt een artikel 397/3 ingevoegd, luidende:

“Art. 397/3. Wanneer de middelen gebruikt met het oogmerk om vruchtafdrijving te verwekken bij een vrouw die daar niet in heeft toegestemd, de dood tot gevolg

indiqués dans ce but sera condamné à la réclusion de dix ans à quinze ans.”

1er octobre 2019

Sarah SCHLITZ (Ecolo-Groen)
Jessika SOORS (Ecolo-Groen)
Séverine de LAVELEYE (Ecolo-Groen)
Evita WILLAERT (Ecolo-Groen)
Cécile THIBAUT (Ecolo-Groen)
Barbara CREEMERS (Ecolo-Groen)
Marie-Colline LEROY (Ecolo-Groen)
Kim BUYST (Ecolo-Groen)
Julie CHANSON (Ecolo-Groen)
Laurence HENNUY (Ecolo-Groen)

hebben, wordt hij die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.”

1 oktober 2019